

Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право
УДК 343.37:343.9(4:477)

Березняк Василь Сергійович

*доктор юридичних наук, старший науковий завідувач,
завідувач кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ*

Berezniak Vasyl

*doctor of Laws, Senior Scientific Head,
Head of the Department of Criminal Law and Criminology
Dniprovsky State University of Internal Affairs
ORCID: 0000-0001-5690-4736*

Миргородська Каріна Миколаївна

*курсант Факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування Національної поліції України
Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

Myrhorodska Karina

*Cadet of specialist training faculty for the bodies of
pre-trial investigation of the National Police of Ukraine
Dniprovsky State University of Internal Affairs
ORCID: 0009-0002-6006-0403*

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОНТРАБАНДУ В
УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПИ: КОМПАРАТИВІСТСЬКИЙ
АНАЛІЗ**

**CRIMINAL LIABILITY FOR SMUGGLING IN UKRAINE AND
EUROPEAN COUNTRIES: COMPARATIVE ANALYSIS**

Анотація. У статті проведено компаративістський аналіз кримінальної відповідальності за контрабанду в Україні та європейських країнах. Досліджено зміни до Кримінального кодексу України (далі – КК України), зокрема запровадження нових статей щодо контрабанди товарів і підакцизних товарів, а також їхню відповідність європейським підходам до криміналізації контрабанди. Проаналізовано правові традиції, сучасні виклики та ефективність кримінально-правового механізму протидії контрабанді в Україні порівняно із законодавством країн ЄС. Виявлено проблеми диференціації кримінальної відповідальності, зокрема щодо критеріїв суспільної небезпеки та вартісних показників контрабандних предметів. Запропоновано вдосконалення українського законодавства з урахуванням позитивного європейського досвіду та наукових рекомендацій.

Вступ. Контрабанда як суспільно небезпечне діяння є одним із ключових викликів для економічної безпеки держави, порушенням митного порядку та джерелом значних втрат бюджету. У зв'язку з посиленням транснаціонального характеру злочинності, зростанням обсягів незаконного переміщення товарів і активною інтеграцією України у європейський правовий простір особливого значення набуває переосмислення національного підходу до кримінальної відповідальності за контрабанду. Водночас практика зарубіжних країн Європи демонструє різноманітність моделей кримінально-правового реагування на ці правопорушення — від суворої репресії до адміністративної декриміналізації. З огляду на це, актуальним постає компаративістське дослідження кримінально-правових засад протидії контрабанді в Україні та країнах Європейського Союзу. Таке дослідження дає змогу не лише виявити сильні та слабкі сторони національного регулювання, а й визначити напрями його подальшого вдосконалення з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду.

Мета. Метою дослідження є здійснення порівняльно-правового аналізу кримінальної відповідальності за контрабанду в Україні та країнах Європейського Союзу з метою виявлення спільних рис, відмінностей, а також визначення перспектив удосконалення вітчизняного законодавства з урахуванням ефективних зарубіжних практик.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо регулювання кримінальної відповідальності за контрабанду; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у царині кримінальної відповідальності за контрабанду.

У процесі здійснення дослідження було використано такі наукові методи: діалектичний метод — для розкриття правової природи контрабанди як кримінально караного діяння; формально-юридичний метод — для аналізу нормативно-правових актів України та європейських держав; порівняльно-правовий метод — для виявлення відмінностей і спільних рис у регулюванні кримінальної відповідальності за контрабанду; системно-структурний метод — для встановлення взаємозв'язків між нормами, що регламентують відповідальність за контрабанду в різних правових системах; а також емпіричні методи аналізу статистичних даних — з метою обґрунтування практичної значущості дослідження.

Результати. У науковій статті розкрито основні підходи до криміналізації контрабанди в Україні та державах Європейського Союзу, проаналізовано законодавче визначення складу відповідного кримінального правопорушення, межі кримінальної відповідальності, а також особливості кваліфікуючих ознак. Установлено, що в українському кримінальному праві спостерігається тенденція до розширення сфер криміналізації, тоді як у більшості європейських країн превалює диференційований підхід із перевагою адміністративної або фінансової відповідальності за нетяжкі правопорушення митного характеру.

Виявлено суттєві відмінності у санкціях, підставах відповідальності та ролі судової практики в їх застосуванні. У результаті компаративного аналізу обґрунтовано доцільність удосконалення національного законодавства з урахуванням принципів пропорційності, ефективності та правової визначеності, що закріплені у європейських кримінально-правових системах.

Перспективи. У подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на комплексному аналізі ефективності застосування кримінально-правових норм щодо контрабанди в Україні на практиці, з урахуванням статистичних даних, судової практики та міжнародного співробітництва в митній сфері. Доцільним видається також вивчення впливу євроінтеграційних процесів на трансформацію вітчизняного кримінального законодавства у сфері боротьби з контрабандою, а також аналіз можливостей гармонізації українського права з правом ЄС у цій галузі.

Ключові слова: *контрабанда, кримінальна відповідальність, Кримінальний кодекс України, європейське законодавство, компаративістський аналіз, протидія контрабанді.*

Summary. *The article conducted a comparative analysis of criminal liability for smuggling in Ukraine and European countries. Amendments to the Criminal Code of Ukraine (hereinafter - the Criminal Code of Ukraine), including the introduction of new articles on smuggling of goods and excisable goods, as well as their compliance with European approaches to criminalization of smuggling were investigated. Legal traditions, current challenges and effectiveness of the criminal law mechanism of counter-bands in Ukraine compared to the legislation of EU countries are analyzed. Problems of differentiation of criminal liability, in particular regarding the criteria of public danger and cost indicators of smuggling subjects, have been identified.*

Improvement of Ukrainian legislation, taking into account positive European experience and scientific recommendations, is proposed.

Introduction. Smuggling as a socially dangerous act is one of the key challenges for the economic security of the state, violation of customs order and a source of significant losses of budget. Due to the intensification of the transnational nature of crime, the increase in the volume of illegal movement of goods and the active integration of Ukraine into the European legal space, the rethinking of national approach to criminal liability for smuggling is of particular importance. At the same time, the practice of foreign countries in Europe demonstrates a variety of models of criminal response to these offenses-from strict repression to administrative decriminalization. In view of this, a comparative study of the criminal legal basis for counter-bands in Ukraine and European Union countries is relevant. Such research not only identifies the strengths and weaknesses of national regulation, but also determine the directions of its further improvement, taking into account positive foreign experience.

Purpose. The purpose of the study is to carry out a comparative legal analysis of criminal liability for smuggling in Ukraine and the countries of the European Union in order to identify common features, differences, as well as to determine the prospects for improving domestic legislation, taking into account effective foreign practices.

Materials and methods. Research materials are: 1) regulatory support for regulation of criminal liability for smuggling; 2) the works of domestic and foreign authors, who conduct their scientific and practical studies in the field of criminal liability for smuggling.

The following scientific methods were used in the course of the study: the dialectical method - to reveal the legal nature of smuggling as a criminal act; formal-legal method-for the analysis of normative legal acts of Ukraine and European states; comparative legal method-to identify differences and common

features in regulating criminal liability for smuggling; system-structural method- to establish relationships between norms governing responsibility for smuggling in different legal systems; As well as empirical methods of analysis of statistics - in order to substantiate the practical significance of the study.

Results. The scientific article describes the basic approaches to the criminalization of smuggling in Ukraine and the countries of the European Union, analyzes the legislative definition of the composition of the relevant criminal offense, the limits of criminal liability, as well as the peculiarities of qualifying features. It is established that in Ukrainian criminal law there is a tendency to expand the spheres of criminalization, while in most European countries prevails a differentiated approach with an advantage of administrative or financial liability for non -customs offenses. Significant differences in sanctions, grounds for responsibility and the role of jurisprudence in their application have been revealed. The comparative analysis substantiates the expediency of improving national legislation, taking into account the principles of proportionality, effectiveness and legal certainty, which are enshrined in European criminal systems.

Discussion. Further scientific research proposes to focus on a comprehensive analysis of the effectiveness of the application of criminal law rules on smuggling in Ukraine in practice, taking into account statistics, jurisprudence and international cooperation in the customs sphere. It is also advisable to study the impact of European integration processes on the transformation of domestic criminal legislation in the field of combating smuggling, as well as an analysis of the possibilities of harmonization of Ukrainian law with EU law in this field.

Key words: *analysis, accounting, costs of remuneration of employees, labor costs, costs of social benefits, management accounting.*

Постановка проблеми. Проблематика кримінальної відповідальності за контрабанду в Україні залишається однією з найактуальніших у сфері кримінального права. Прийняття 9 грудня 2023 року Закону України № 3513-IX «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів» стало важливим кроком у напрямку посилення кримінально-правової протидії контрабандній діяльності. Водночас законодавчі новели викликали активні дискусії в юридичному середовищі, пов'язані з доцільністю рекриміналізації «товарної» контрабанди, ефективністю запропонованої моделі та відповідністю європейським стандартам.

Актуальність цієї проблеми зумовлена кількома чинниками. По-перше, контрабанда залишається однією з найпоширеніших форм економічних кримінальних правопорушень, що завдає значних збитків державному бюджету та сприяє розвитку тіньової економіки. По-друге, питання правової кваліфікації та диференціації кримінальної відповідальності за різні види контрабанди (звичайних товарів, підакцизних товарів, предметів, вилучених або обмежених у цивільному обігу) потребує подальшого вдосконалення. По-третє, наявність розбіжностей у законодавчих підходах різних європейських країн до криміналізації контрабанди вимагає проведення компаративістського аналізу для врахування кращих практик та адаптації вітчизняного законодавства до європейських стандартів.

З огляду на це, постає необхідність комплексного дослідження правових аспектів кримінальної відповідальності за контрабанду в Україні та країнах Європи, аналізу їхньої ефективності, відповідності принципам справедливості, пропорційності та правової визначеності. Особливу увагу слід приділити питанням диференціації складів кримінальних правопорушень, кваліфікуючих ознак і санкцій, що застосовуються до

різних видів контрабанди, а також виявленню недоліків і прогалин у чинному законодавстві України з метою його вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у вивчення проблематики криміналізації контрабанди зробили такі науковці, як О. О. Дудоров [1; 6], Р. О. Мовчан [3], Ю. Ю. Забуга [4], Т. О. Михайліченко [4], Ю. В. Гродецький [5], Є. С. Назимко [8], Ю. О. Данилевська [8], Т. І. Пономарьова [8] та інші. Їхні роботи присвячені питанням удосконалення кримінального законодавства України, аналізу законодавчих новел і критичному осмисленню підходів до протидії контрабанді як на національному, так і на міжнародному рівні. Дослідження цих авторів стали важливою теоретичною основою для подальшого наукового осмислення проблеми та вироблення пропозицій щодо вдосконалення правозастосовної практики.

Метою статті є проведення ґрунтовного аналізу кримінальної відповідальності за контрабанду в Україні та країнах Європи, виявлення спільних і відмінних підходів до криміналізації цього виду кримінальних правопорушень, а також вироблення пропозицій щодо вдосконалення вітчизняного законодавства на основі кращих європейських практик.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо регулювання кримінальної відповідальності за контрабанду; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у царині кримінальної відповідальності за контрабанду.

У процесі здійснення дослідження було використано такі наукові методи: діалектичний метод — для розкриття правової природи контрабанди як кримінально караного діяння; формально-юридичний метод — для аналізу нормативно-правових актів України та європейських держав; порівняльно-правовий метод — для виявлення відмінностей і спільних рис у регулюванні кримінальної відповідальності за контрабанду; системно-структурний метод — для встановлення взаємозв'язків між нормами, що регламентують

відповідальність за контрабанду в різних правових системах; а також емпіричні методи аналізу статистичних даних — з метою обґрунтування практичної значущості дослідження.

Виклад основного матеріалу. Прийняття Закону України № 3513-IX від 9 грудня 2023 року стало важливою подією у сфері вдосконалення кримінально-правової політики, зокрема щодо протидії контрабанді товарів. Внаслідок набрання чинності цим нормативно-правовим актом відбулося не лише відновлення кримінальної відповідальності за так звану «товарну» контрабанду, згадану в його назві, але й запровадження низки супутніх змін до КК України, спрямованих на удосконалення механізму кримінально-правової протидії контрабанді в Україні.

Зокрема, включення до КК України нової статті 201-3 «Контрабанда товарів» (що відповідало положенням первісної редакції законопроекту № 5420) стало лише частиною внесених змін. Крім того, було запроваджено статтю 201-4 «Контрабанда підакцизних товарів», яка передбачає, з одного боку, знижені криміноутворюючі та кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення, а з іншого — більш суворі санкції (у всіх трьох її частинах) порівняно з покараннями, встановленими за контрабанду інших товарів.

Варто зауважити, що як на етапі обговорення «президентського» законопроекту № 5420, який у підсумку було прийнято як Закон України від 9 грудня 2023 р., так і після набрання ним чинності, в юридичному середовищі тривають активні дискусії. Вони стосуються як доцільності рекриміналізації «товарної» контрабанди в цілому, так і ефективності запропонованої цим законом моделі кримінально-правової протидії контрабанді.

У процесі пошуку відповідей на поставлені питання автор цього дослідження здійснив порівняльно-правовий аналіз норм КК України та відповідних положень кримінального законодавства європейських країн,

що регулюють питання контрабанди. Варто зазначити, що поширене твердження про відсутність кримінальної відповідальності за товарну контрабанду в державах Європейського Союзу і застосування виключно адміністративних, податкових, цивільних та економічних санкцій потребує уточнення. Законодавство деяких розвинених європейських країн містить положення про кримінальну відповідальність або за всі види товарної контрабанди (наприклад, ст. 289 КК Данії, ст. 337 КК Нідерландів), або за контрабанду окремих категорій товарів, як-от алкогольних напоїв (ст. 280 КК Сан-Марино).

У Федеративній Республіці Німеччина (ФРН) за порушення митного законодавства передбачено як адміністративну, так і кримінальну відповідальність, при цьому остання регламентується поза межами КК цієї держави. Відповідно до ст. 417 Кодексу про митниці Франції контрабандою визнається імпорт або експорт товарів поза межами митних установ, а також будь-яке порушення законодавчих або регламентних положень щодо зберігання чи перевезення товарів у митній зоні [1, с. 78].

Європейський досвід кримінально-правової боротьби з контрабандою не обмежується лише західноєвропейськими державами, які відіграли ключову роль у формуванні Європейського Союзу – як на етапі його заснування (від Римських договорів 1957 року), так і в процесі подальшого розширення. Важливим аспектом комплексного аналізу цієї проблематики є також досвід центральноєвропейських та балтійських країн, які, подібно до України, тривалий час перебували під впливом колишнього Радянського Союзу. Ці держави або вже інтегрувалися до ЄС, або активно декларують свої євроінтеграційні прагнення, що робить їхній досвід особливо цінним у контексті дослідження ефективних механізмів протидії контрабанді.

Очевидно, що, незважаючи на прагнення України досягти рівня розвитку першої з груп європейських країн, через подібність правових традицій і сучасних проблем (навіть без урахування триваючої війни з РФ),

пов'язаних із переходом до ринкової економіки, а також через географічну близькість державних кордонів, що є надзвичайно важливим у контексті досліджуваної проблематики, наша держава передусім повинна орієнтуватися на досвід країн «другої» групи. Ці країни, як і Україна, стикаються з гострими викликами у сфері протидії контрабанді [5, с. 160].

Досвід цих держав є більш ніж показовим: у законодавстві майже кожної з них передбачена кримінальна відповідальність за «товарну» контрабанду. Йдеться, зокрема, про ст. 242 КК Болгарії, ст. 299 КК Польщі, ст. 230 КК Сербії, ст. 254 КК Словаччини, ст. 250 КК Словенії, ст. 462 КК Угорщини, статті 256–257 КК Хорватії, ст. 265 КК Чорногорії тощо. У ряді інших держав передбачена відповідальність не лише за товарну контрабанду, але й за ухилення від сплати ввізних платежів, незаконні операції з контрабандними товарами, митне шахрайство тощо (статті 391, 393 Пенітенціарного кодексу Естонії, статті 190, 190-1, 191 КК Латвії, статті 199, 199-1 КК Литви, статті 278, 278-а, 278-б КК Північної Македонії) [6, с. 200].

У кримінальному законодавстві деяких країн, зокрема Албанії та Фінляндії, передбачено окремі розділи в кримінальних кодексах, що регламентують кримінальну відповідальність за митні правопорушення. Подібний підхід реалізовано й у Карному казначейському кодексі Польщі, де спеціальний розділ присвячений злочинам і правопорушенням, пов'язаним із порушенням митного законодавства, зокрема митному шахрайству [2, с. 102–108].

Водночас слід зазначити, що за винятком Албанії та Фінляндії, законодавці інших проаналізованих європейських країн обмежилися у своїх кримінальних кодексах лише однією або максимум двох норм, присвячених контрабанді. Цей підхід різко контрастує з моделлю кримінально-правової протидії контрабанді, закріпленою Законом України від 9 грудня 2023 р. З набранням чинності цим нормативно-правовим актом до КК України було

включено п'ять окремих статей, які регулюють відповідальність за переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з його приховуванням різних категорій предметів: вилучених або обмежених у цивільному обігу, деревини, звичайних товарів, підакцизних товарів і наркотичних речовин (статті 201, 201-1, 201-3, 201-4, 305) [7, с. 276].

Вважається, що основним критерієм суспільної небезпеки контрабанди будь-яких товарів (крім предметів, вилучених або обмежених у цивільному обігу) є їхня вартість. Відтак, немає достатніх підстав вважати, що незаконне переміщення через митний кордон України, наприклад, тютюнових виробів є більш суспільно небезпечним, ніж контрабанда побутової техніки, сільськогосподарської продукції, брендового одягу чи взуття в аналогічних обсягах [1].

Цікаво, що окрім Албанії, жодна з інших проаналізованих європейських країн не передбачає окремої норми про контрабанду підакцизних товарів у своєму кримінальному законодавстві. Під час розгляду законопроекту № 5420 було висловлено нерозуміння щодо ініціативи його розробників встановити в новій статті (аналог чинної ст. 201-4 КК України) нижчі вартісні показники значного (криміноутворювальна ознака) та великого розміру (кваліфікуюча ознака) предметів контрабанди — 50 і 400 неоподатковуваних мінімум доходів громадян та 100 і 600 неоподатковуваних мінімум доходів громадян відповідно [3].

Логічного пояснення тому, чому контрабанда побутової техніки, сільськогосподарської продукції тощо визнається кримінально протиправною лише при перевищенні вартості в 100 неоподатковуваних мінімум доходів громадян, тоді як для підакцизних товарів, як-от тютюнові вироби чи алкогольні напої, достатньо перевищення 50 неоподатковуваних мінімум доходів громадян, знайти не вдалося. Це питання залишається

відкритим як для фахівців Головного науково-експертного управління Верховної Ради України, так і для наукової спільноти [4].

Однак зазначені зауваження загалом залишилися без належної уваги, що призвело до збереження невиправданої диференціації криміноутворюючих і кваліфікуючих показників при ухваленні в другому читанні Закону від 9 грудня 2023 р. Ця різниця була суттєво збільшена: якщо в законопроекті № 5420 вона становила 2 рази (100 і 50 неоподатковуваних мінімум доходів громадян) та 1,5 рази (600 і 400 неоподатковуваних мінімум доходів громадян), то на підставі ухваленого закону вона сягнула близько 7 разів. Зокрема, у ст. 201-3 КК України параметри значного та великого розміру закріплені на рівні 5 тис. і 10 тис. неоподатковуваних мінімум доходів громадян відповідно, тоді як у ст. 201-4 КК України аналогічні показники становлять лише 750 і 1,5 тис. неоподатковуваних мінімум доходів громадян відповідно [8, с. 289].

На нашу думку, доцільним виступає встановлення відповідальності за контрабанду всіх «спеціальних» предметів у межах однієї статті, розташованої безпосередньо після норми про товарну контрабанду (потенційно це мають бути оновлені ст. 201 і ст. 201-1 КК України). Успішним прикладом реалізації такого підходу є ст. 190-1 КК Латвії «Переміщення через державний кордон Латвійської Республіки товарів і речовин, обіг яких заборонений чи спеціально регламентується». У цій нормі передбачено відповідальність за контрабанду наркотичних речовин (узагальнюючий термін), радіоактивних і небезпечних речовин, вибухових речовин, зброї, боєприпасів та інших товарів (цінностей), що мають стратегічне значення. При цьому санкції, встановлені в кожній із трьох частин цієї статті, є значно суворішими порівняно з відповідними положеннями норми про «звичайну» контрабанду (ст. 190 КК Латвії).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений компаративний аналіз кримінальної відповідальності за контрабанду в

Україні та країнах Європейського Союзу засвідчив наявність суттєвих концептуальних відмінностей у підходах до правового регулювання відповідальності за порушення митних правил. Українське законодавство характеризується жорсткою криміналізацією низки форм контрабанди, що не завжди узгоджується з принципами правової визначеності та пропорційності, властивими кримінальному праву країн ЄС. У європейській практиці переважає модульна система, в якій кримінально-правові заходи застосовуються переважно до діянь, що мають значну суспільну небезпеку, тоді як незначні порушення регулюються в межах адміністративної або фінансової відповідальності.

На основі проведеного аналізу зроблено висновок про необхідність удосконалення вітчизняної системи протидії контрабанді шляхом її гуманізації, диференціації санкцій залежно від ступеня тяжкості правопорушення та гармонізації із законодавством Європейського Союзу. Доцільним видається запровадження змішаних моделей відповідальності, що поєднують превентивну, адміністративну та кримінальну складові, а також посилення міждержавної співпраці в митній сфері.

У перспективі подальші наукові дослідження мають бути зосереджені на оцінці ефективності існуючих кримінально-правових інструментів протидії контрабанді в Україні, дослідженні впливу судової практики на формування сталих підходів до кваліфікації таких правопорушень, а також вивченні можливостей гармонізації українського законодавства із законодавством Європейського Союзу в контексті зобов'язань, що випливають із міжнародних договорів та процесу євроінтеграції.

Література

1. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Про рекриміналізацію товарної контрабанди в контексті євроінтеграційних прагнень України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О.*

Дідоренка. 2021. Вип. 3. С. 75–94. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&_S21P03=FILA=&_S21STR=Vlduvs_2021_3_8 (дата звернення: 31.04.2025).

2. Карний казначейський кодекс Республіки Польща. Переклад / наук. ред. П. С. Берзін. Київ: Ваіте, 2015. 164 с.

3. Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за контрабанду «спеціальних» предметів: законодавчі реалії та перспективи (на прикладі контрабанди лісу). *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право*. 2023. Вип. 15. С. 264–277. URL: <https://surl.li/qxgghn> (дата звернення: 31.04.2025).

4. Забуга Ю. Ю., Михайліченко Т. О. Окремі аспекти реанімації товарної контрабанди. *Сучасна доктрина кримінального права в правовій системі України: поняття, джерела, значення, проблеми формування : матеріали V міжнар. наук.-практ. круглого столу* (м. Харків, 14 трав. 2021 р.). Харків : Право, 2021. С. 87–90. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/301462> (дата звернення: 31.04.2025).

5. Гродецький Ю. В. Перспективи криміналізації контрабанди товарів. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2021. № 1. С. 150–161. URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/article/view/237373> (дата звернення: 31.04.2025).

6. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Рекриміналізація товарної контрабанди і супутні законодавчі новели: критичний аналіз. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2024. № 1. С. 165–202. URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/article/view/302903> (дата звернення: 31.04.2025).

7. Забуга Ю. Ю., Михайліченко Т. О. Контрабанда «по-новому» або аналіз останніх законодавчих змін. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2024. Вип. 81. Ч. 2. С. 268–277.

URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/301462> (дата звернення: 31.04.2025).

8. Назимко Є. С., Данилевська Ю. О., Пономарьова Т. І. Рекриміналізація товарної контрабанди в світлі законодавчих ініціатив. *Право та державне управління*. 2023. № 3. С. 285–290. URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/article/view/302903> (дата звернення: 31.04.2025).

References

1. Dudorov O. O., Movchan R. O. (2021) Pro rekryminalizatsiiu tovarnoi kontrabandy v konteksti yevrointehratsiinykh prahnen Ukrainy. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka*. 2021. Vyp. 3. S. 75–94 [in Ukrainian].

2. Karnyi kaznacheiskyi kodeks Respubliky Polshcha. (2015). Pereklad / nauk. red. P. S. Berzin. Kyiv : Vaite. 164 s. [in Ukrainian].

3. Movchan R. O. Kryminalna vidpovidalnist za kontrabandu «spetsialnykh» predmetiv (2023): zakonodavchi realii ta perspektyvy (na prykladi kontrabandy lisu). *Naukovo-informatsiyni visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu prava imeni Korolia Danyla Halytskoho. Serii Pravo*. Vyp. 15. S. 264–277 [in Ukrainian].

4. Zabuha Yu. Yu., Mykhailichenko T. O. (2021). Okremi aspekty reanimatsii tovarnoi kontrabandy. *Suchasna doktryna kryminalnoho prava v pravovii systemi Ukrainy: poniattia, dzherela, znachennia, problemy formuvannia : materialy V mizhnar. nauk.-prakt. kruhloho stolu* (m. Kharkiv, 14 trav. 2021 r.). Kharkiv: Pravo. S. 87–90 [in Ukrainian].

5. Hrodetskyi Yu. V. (2021). Perspektyvy kryminalizatsii kontrabandy tovariv. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*. № 1. S. 150–161 [in Ukrainian].

6. Dudorov O. O., Movchan R. O. (2024). Rekryminalizatsiia tovarnoi kontrabandy i suputni zakonodavchi novelty: krytychnyi analiz. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*. № 1. S. 165–202. 294 [in Ukrainian].

7. Zabuha Yu. Yu., Mykhailichenko T. O. (2024) Kontrabanda «po-novomu» abo analiz ostannikh zakonodavchykh zmin. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Pravo»*. Vyp. 81. Ch. 2. S. 268–277 [in Ukrainian].

8. Nazymko Ye. S., Danylevska Yu. O., Ponomarova T. I. (2023) Rekryminalizatsiia tovarnoi kontrabandy v svitli zakonodavchykh initsiatyv. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*. № 3. S. 285–290 [in Ukrainian].